

IZGNANIK IZ SOPSTVENE SENKE

(Franja Petrinović: *Popravljač ogledala*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2017)

Vreme je potop, ali vreme ume biti i bujica, zebnja i slutnja u naizmeničnim sekvenciranjima deliričnih noći, smutnih i sumanutih dana, kako kad, u nijansama svetlog i tamnog. Mnoštvo je pitanja u senčenju vremena koje neumitno beži, ali ne izbegava, boji nas prahom gneva i buke. U koji bilo rukavac minulih godina da zađeš, biće ti jasno koliko si slučaj u slučajnostima, još dalje, otvoren rizik, celim bićem zaigran žeton na karnevalskom ruletu, pa koja god da ti se maska namakne, moraš igrati i predstavu sopstvenog uloga u životu, netremice vodeći računa da ne budeš izigran. Ti možeš biti zaglavljen u praznini, ali ne i zagubljen, ako si već kadar razjasniti da *ispunjena praznina promašaja* ima naznaku pobune koja jeste jača od svake *poražavajuće tuge*. Prevashodno si dužnik sebi samom ma koliko bio zagledan u detinjstvo, u beskraju čamotinju polja koja te prekriva, u kojoj shvataš da si nalik stablu na vetrometini ili jednostavno maslačak čije seme luta da ocveta tom neminovnom sudbinom u priču o znojju težaka koji plugom raskopčava košulju crnice od koje si i kojoj ćeš se neumitno vratiti. Nije li to ona sablasna melanholija ravničara koja se i reumatski uvlači u kosti? I na samoga Ivu Andrića, dok je osmatrao ravnice sa Petrovaradinske tvrđave, taj beskraju rastegljivi pejzaž delovao je depresivno do bola kao što je delovao i na dramskog pisca Andreja Hinga.

Ko nije umeo biti privremeno na mučnom početku taj kao da i nije živeo, ali ako se ta početna mučnina bezrazložno oteže unedogled, onda nju valja evidentirati kao bolest koju bi trebalo lečiti. Bitan je taj početni ukus zemlje matere u ustima, bitan je za elementarno razumevanje Sergeja, Vukelićevog sina, i njegove surovom melanholijom obojene ispovedi.

Romanesknj traktat, koji u sumračnim zbitijima varniči i krpi dotrajale životne arterije za događene vreline u protoku, blizak je hladnom skalpelu Sartrovog romansiranja. Upravo to autonomno seciranje vratilo me davnoj Rembrantovoj slici, da je sad ne oslovljavam, koja samo potvrđuje da nas sve naše sazajne vrednosti prtljažno sunovraćuju u (pra)početak. Da li je to ono čuveno: Bežati u smislene spekulje da bi opstao i ostao u toj maglenoj ravnini kako ti je i zatefereno u matičnoj knjizi rođenja? Nebrojeno puta i samog me je vukla za rukav sopstvena senka i podsećala me na to kako sam i u sopstvenom zavičaju sebi samom uhoda i stranac.

Tri su uporišne tačke romana Franje Petrinovića *Popravljač ogledala*: Sergej u procepu snohvata i jave kamenslanskog ranog jada koji rekonstruiše tuđe biografije; upokojeni Stevan Pavlović, zagubljeni politik sa beležnicom utešne poetike u potrazi za konačnim ishodom stvari kojoj je žrtvovao svoje zalude i zablude, i sudbinski markiran Jakov Ignjatović kao važna utvara ove romaneskne sage čijim senima je Sergej bliski dvojnik.

Sve će iščeznuti, i ta naša tako ukleta prokletstva privid su samo, te pohlepe i imanja, unapred su zagubljena. Koliko smo čiji, toliko smo i svačiji, a kadikad i začudno ničiji u mukama koje nas pesnicom u pleksus ošamućuju do nesanice, s kojom počesto nismo kadri sagledati sopstvenu ponoć, u čijim smo tamnim raljama zatečeni. U takvim zamršajima je Sergej koji po usamljenim sobama netremice raspravlja sa utvarnim facama, okružen uličnim Karamazovima naših dana. Godine se talože kao i *životne laži* koje, po Franji Petrinoviću, nazivam utehom. Tu tihu, a podmuklu *tugu stvari* uočava pisac romana kao neprolaznu naplavinu uporedno prisutnu u minuloj životnoj dobi Jakova Ignjatovića, jer *ovde sat nema nikakvog značaja, ovde su samo sunce ili kiša, mesec i zvezde, ili gusta mrklina*, to bi moglo biti i svedočenje o beležnici Stevana Pavlovića koji zapravo i *nije pisao nego slagao reči i nemoć*. Otac Sergejev u ispovedi *nije imao ništa osim neke slepe privrženosti zemlji*, isto kao što i on sam rilja rukopisno po parcelama hartije. Seme i lik, lik u semenu, seme u liku.

Svedok grudve zemlje u osipanju, u vejavici očajanja i isprazne nade. Zid je tu. Kuda i kako izvan zida? Ko će kome? *Svako vidi u svakoj prilici uvek nekog drugog, iako gleda i opisuje istog čoveka... Koliko samo opisivača, koliko samo posmatrača iz nekog svog ugla gleda na istog čoveka, zar sve nije uzrokovano tolikim različitim viđenjima, koliko samo njih polaže pravo na ispravnu i tačnu sliku, koliko je to samo ogledala koja odražavaju različite likove jednog istog čoveka*. Koliko je gorak toliko je i opojan miris sećanja. *Pretpostavimo na neki način da li rečenicu promišljamo uz miris i ukus čaja od kamilice ili u nekom vremenu bez horizonta?! Nema ravnodušnosti pred ovako sitnim detaljima koji imaju sve naznake zrele suštine*. Upravo te sitnice razotkrivaju, u naglim obrisima, bitne detalje romana.

Iz tamnih senki zemlje koju uzduž i popreko inventarišu kojekakvi politikanti i poltronski lakirani profiteri i nasilnici pisac u munjevitom obrisu oslikava to nepodnošljivo doba nehata i nemara čije oblačno sivilo senči i kamenslansku utrinu. Niko ne ostaje ravnodušan u priči koju razjašnjava izgnanik iz sopstvene prošlosti zagledan u distancu neugodno nezgodnog vremena koje predugo traje, ako bi je, recimo, poredili sa ljudskim trajanjem. Ne dâ se svaka *tuga stvari* i stvarnosti *sabiti u ogledalo*, ma koliko da je istraga tog činjeničnog stanja u toku, ona *mora biti okončana*. Naravno, ne maskirno uniformisanim spodobama u ime profilerskog konačišta razigrano utvarnih pokeraša. Da li to sablasni cunamizam guta i briše knjige sa širokih obalnih predela?

Upravo gore pomenuto okončavanje senče nevidljivo prisutni duhovi kako sadašnjeg vremena tako i minulih uspomena u poigravanju pamćenja koje kao nekada u davnom detinjstvu pominjemo u razgovoru, da li uzaludno, *sa drvećem, travama, oblacima, mrakom*. Zar nam ne bi u svemu tome, kao da nam predočava glavno lice romana, pomogla davno zanemarena sentimentalnost Žana Žaka Rusoa? Nije slučajna zagledanost Sergejeva u sudbinu Jaše Ignjatovića. To je taj isti Novi Sad sa Dunavskim sokakom po čijoj kaldrmi je Jaša potezao korake kô što i on čini da se iskobelja iz paučine koja ga je snašla.

Nova stvarnost je grunula kao grom iz vedrog neba. Jedino su se projektanti te stvarnosti snašli, ona je njima bila unosan posao koji je potkusuren sirotinjom koju ionako niko ništa ne pita. Glavni junak u prizivu Stevana Pavlovića, u izdvojenom ogledalu, kao da shvata kako i on sa svojom beležnicom ulazi nepripremljen u *tu novu stvarnost*.

Naš korak su i tuđe maske u nevoljama *koje prate većinu*. I ko koga nagazi u toj karnevaliji. Nema pardona. Patriotizam je postao ofucana roba. Na sceni se prepliću prostačke i

revolveraške estetike. Nije Sergejev strah u oprezu zaludan. On traži izlaz iz tog lavirinta. Na sceni su sumnje i teskobe u prepletu. Sapliću se u romanu da bi se uspravile ne samo među platanima Futoške ulice u Novom Sadu.

Roman je izbliza ispričana izopštenost u prisrenku samoće. Bez krivice krivog usamljenika kao da niko i ne primećuje. Osama zalazi u sled činjeničnih stvari kojima valja razjasniti obrte. Sve sadašnjosti nalikuju jedna drugoj, inventarišu se međusobno, kako u knjigama, tako i u životu. Valja zavirivati u tu društvenu temperaturnu listu. Srećni ljudi bave se unosnijim radnjama no što je pisanje knjiga, ta blanketa je rezervisana za nesrećne, a usamljene pustolove.

Mnoštvo knjiga ispovedno raspičava istoriju nedaća. *Naša istorija sveta je istorija siročadi. Naša istorija književnosti je istorija siročadi.* Bez okolišenja stoji piščeva opaska overena i ovim romanom u sjajnom zapletnom pričanju da *svet živi od izuzetaka*. Ne znam da li je pisac ovoga romana *udovoljio sebi*, ali jeste onima koji će ga čitati, jer ovo jeste usud naših dana utefteren, tu jesu: *Lica kojima su nedostajala imena i imena kojima su nedostajala lica*. Marka je zalepljena. Koverta ima jasne adresante. Pečatno je hartija pisanjem Franje Petriovića konfetirana uzrocima u kojoj prvo lice jednine jeste posledica ovog romanesknog traktata o našim danima i njenom antijunaku Sergeju, sinu svenaših Vukolića.